

Celske NOVINE.

Vrednik: Profesor Valentin Kouček. —

Te novine pridejo vsako sredo na svetlo: cena za četrtinsko leto 40 kr. po pošti 50 kr., ar.

Nro. 24.

6. Grudna 1848.

V Saboto 2. dan tega mesca se je vaa tlahta našega svetlega Cesarja v Holomcei vkup zbrala; poklicana sta bila tud Maršal Windisgree in ban Jelatič. V pričo vse svoje tlahte, tih dveh junških vojšakov in ministra kneza Svarenberg so naš svetli Cesar Ferdinand določili krono Avstrianskega cesarstva.

Menila bi bila priti krona po postavi na cesarjoviča, Franc Karel, brata našega Cesarja; pa Cesarjovič Franc Karel so njo izročili svojemu nar starejšemu sinu

Francetu Jožetu.

Njeh Velikaustvo, Franc Jožef I., rojeni 18. velikega serpana 1830, so zdaj naš Cesar.

Živili Cesar Franc Jožef I! Živila vstavna Avstria!

Svojim bratom šolskim učnikom.

(F. K.) Po ustavi, katero nam je naš svetli cesar Ferdinand I. letos podelil, nam je naša narodnost zagotovljena. To zagotovljenje narodnosti na Slovence primerjeno pomeni po mojim razlaganju, da smo Slovenci dobili pravico Slovenci biti, in svojo narodnost s pospremo vseh njej nasprotnih napotkov, s vsimi pravičnimi pomoči na tako stopnjo izobraženosti in omikanosti povzdigniti, na kateri bi nas tudi drugi slobodni in izobraženi narodi spoštovali.

Za doseg tega koca nam je že za zdaj c. k. ministerstvo znotrajnih opravil po visokim c. k. deželnim predsedalnim odpisu pod 12. Refnika t., l. št. 1568, razglasilo,

da bi se podložnim pri njih uradih prihodno slovenski odpisavalo. Ravno tako je visoko c. k. ministerstvo nasčena po odpisu pod 2. Kimovca t. l., št. 5692, ukazalo, da bi se v šolah že letos po mogočnosti v narodnim jeziku učilo.

Vsaki rodoljub bi se bil nadel, da bodo uradnici in učniki s največjo pripravnostjo te naredbe pristregli, in s veseljem jim zadostovali. Clo duhovnim, katere imenovanje naredbe zunaj šole na ravnost ne zadevajo, bi bili tolko domorodstva znepali, da se bodo vsem drugim za izgled postavili, in bodo svoje fume bakve slovenski začeli podrokovati, ker njim tega ničče več prepovedati ne more.

Pa kako se zadostuje tema naredbama? kako pravičnima znepanju Slovencev v Celskim krogu? Pri nobenim uradu razna

v Jirju, (Gairach) kateri je vse hvale vreden, se še dozda ni nobenemu podložnemu slovenski odpisalo. V nobeni šoli, razen v Celu, se naredba, ki učnike zadeva, ne spoštuje. Nobeden fajmošter si še ni perezal vrezal, s katerim bi v farnih bukvah slovenski opravljal. — Al se to pravi postavte spoštovati? Al se to imenuje pravično želje naroda svojiga dobrovoljno podpirati? Vi svetni in duhovni gospodje, uradniki in učniki, kateri bi imeli jasno ogledalo biti, v katerim bi se vse postavte oziivlehe lesketati imele: vi ste, ne zamirite, njih prvi in naj hujši prestopniki; ja vaše ravnanje diši čisto po izdajstvu svojiga naroda: v njim so si duhovni in svetni gospodje, ne le samo podobni, ampak enaki, ko dva gajila jaica.

Nezmankalo bi mi ne besed, ne izrazov za izrisanje vaše prave podobe; pa vem, de bi s tem nič ne opravil: zatorej se obernem samo k vam, svojim bratom, šolskim učesnikom, kateri nekaj iz plačnosti, nekaj iz navade še zmiraj ne upate drugač, ko po starim se v šolah ravnati.

Bratje! iz ravno tiste šole, ko vi, sem tudi jes svoj učiteljski stan nastopil. Tudi jes sem nekda, de bi tako zdaj vi ne, nemšno za zveličavni jezik med Slovenci deržal in priporočal; pa v poznejših letih sem se prepiral, de večih krivčnikov Slovenci med seboj niso imeli, ko smo ni učniki bili. Mi smo unajnim posilivam s nemšinoj v svojo domovino na stečaj vrata odpirali, v kateri so oni gospodje, in mi Slovenci njih hlapei postali. Mi smo nemškemu jeziku pomagli, de on Slovence za sodnoj mizo sodi, kakor de bi se po njim laglje pravica spoznala. Mi smo slovenski jezik samo za peč in v štale vingali, dokler smo nemškiga za gospodsko mizo posadili. Bratje! to je našo sramotno delo! Scer se ne sme samo nam pripisati ta krivica, ker smo samo slepo orodje tistihi bili, kateri so nam našo voljo pri nastopljenju naše službe v svoj kurnik zaperli. Pa ustavi smo tudi mi svojo voljo nazaj dobili, za kar vas opominam, de si je ne date več odvzeti; ampak de jo v slavo svojiga naroda obračate.

Ker smo tedaj mi krivi, de Slovenci sam sebe več ne poznaj (kako bo on druge narode poznal?) je naša sveta dolžnost, na dvojin se potruditi, de Slovenci Slovenceam poveremo. Dolgo ne verjamite, de bi nemška mačeha pri nas večjo pravico imela, ko naša lastna mati Slovenija. Vsa-

ka tica se derži ilahte svoje guzdevine; ali bo potreba nas opominati, katerimu narodu se pridružiti moramo?

Al morebit mislite, de nas bodo Nemci bolj spoštovali, ako bomo zaničevaje svoje narodnost se njim s učenjem nemšine bližili? Vedite bratje, de kdor za drugim sline liže, je od njega tolko nižje. Za slobodniga Slovence se ne spodobi, de bi v svoji hiši mogel hlapec biti. Vsak je sebi naj bliže; zatorej skerbimo napred za sebe, in kar nam časa ostane za soseda, ker vemo de tisti, ki le drugim srečo išče, sebi stele na smetišče.

Vi porečete: vse lepo, kar nam naš brat priporoča; alj kdor bo hotel prihodno gospodsko suknjo nositi, bo mogel nemški znati, ko zdaj; in tudi kmet hoče, de se mu otroci v šoli nemški učijo.

Kar prvo zadene, bo le v najviših uradnih nemški znati potreba. Od duhovnov, alj arenskih uradnikov se bo terjalo samo popolno znanje slovenskiga jezika, ker bodo morali svoje poslove slovenski opravljati. De pa kmet hoče, de bi se njegovi otroci v šoli nemški učili, pride ravno od tistod, ker misli, de bo zanaprej tudi nemški jezik gospodaril; alj povejte mu, de se je letos s velikič siloj svet na pravo stran obrnil. Povejte mu, de njegoviga sina, ako ga bo hotel dalje v slovenski deželi za domovino šolati dati, ne bojo prašali če se je nemški, ampak če se je slovenski naučil. Povejte mu, de se bo naš jezik clo pri vojašini spoštoval; povejte mu pa za tolažbo, de se bodo njih sinovi v naših šolah še zmiram toliko nemškiga jezika naučili, de bodo lahko po svetu hodili. Ako ma bote to povedali, objubim, de se ne bo nobeden kmet več branil svoje otroke v naše šole pošiljati.

Pa kakor se meni vidi, se kmet ne brani slovenskim šolam toliko, kolikor se mnogji mojih bratov slovenski slovnici vpirajo. Za take imam samo ta svet: Na poletnim soncu bde dozorijo, morbit bi to tudi za njih glave veljalo, ko bi se za senecj preveč ne pomikali. Težko vam bo, verjameu nemški slovnici, katero kakor med perste vsnovanje, v glavi isate, slovo dati, pa ne bodite enaki Izraelcem, kateri so rešeni sužnost na pota v objubljeno deželo vender za Egiptovskia česunam in čebulam milo zdihovali.

Zatorej bratje! ako ste perse slovenskih mater zžali; ako vam slava slovenskiga roda; ako vam vaše lastno poštenje ni-

so prazne imena; ako se še vaši šlahuji občutki za srečo domovine čisto otupili niso; stopite na noge in pokažite pri svojih otrocih v šoli ino tudi v najini družini s svojimi rojaki in Nemci, da se nam nemški jarni še ni tako na vrat prirastil, da bi več ne poznali, kaj je boljše, zlata sloboda, ali železna sužnost. Posebno pa se trudite v mladih sercih svojih učencev narodni ponos (Nationalstolz), brez kateriga narodi zmira in pritlikavci (Zwerg) ostanejo, obuditi.

Karl V. je sicer nekdaj rekel: „koliko jezikov znaš, toliko mož veljaš; jes pa pravim in trdim, da kdor se s velikim jezikom baha, nobeniga prav neza. Bratje! ali se ne godi ravno s našimi učenci tako, da po dokončanih šolah na kmetih, ne znajo ne nemški ne slovenski?

Zgodilo se bo, in zgoditi se mora, da bodo naši deželški in duhovski predstavniki slovensino objeli: zatorej nikarite, da bi mi, katerih je prva dolžnost za to skrbeti, temu nasproti ravnali. (Dalje sledi.)

Odperito pismice.

Dober gospod Vrednik! Vaše rodoljubje do svojih rojakov Slovencev, katero ste v svojih Novinah do zdaj razodevali, in Vaša odkritosrčnost, katero ste po 20. listu ravno tistih Novin Slovencev za naprej zagotovili, sta me vtople, da Vam s tim svojo serčno zahvalo v imenu vseh slovenskih rojaljubov izročim. Slava Vam, da se v kljub neklih mrčnikov, [šinderting] ki temo bolj ljubijo, ko svetlobo, vpirate in branite slepo in zramotno orodje tistih bitij, katirji bi slovence radi zmiraj v neki orodji nevednosti in nedoraslosti [Unmündigen] zadržali. Odkrivajte za naprej brez zadržkov pomanjkanje, slabosti in opakosti poznanih častnikov, pa tudi celih družin in stanov — ne da bi s tim hotli koga žaliti, le zavolj pobožanja. Zlato se v ognju čisti, zatorej nej bojo tudi Vaše novine čistini pekel za tiste, ki so le na oči pošteni, — nej Slovenci tudi po slovensko zvedo, da ni vse zlato, kar je rumeno.

Rotar.

Odgovor na to pismice.

Bodite prepričani, dragi braveci Celskih Novin, da si bom tud prihodnje prizadeval po močnem blagor našega naroda podpi-

ratiti. Bom se pa tud varoval takih sestavkov v Novine jemati, skuz katere bi se brez potrebe ludi razdražili, zraven pa nobena korist ne imeli. Nepake bom le tedaj odkrival, če se jih bom upal skuz to pobožati. Če sim sem kaj napetega storil, bom skusil poravnati. Vmed pšenice pa, ktero so drugi zaxjali, in ki je veselo zazelenila, lulke ne bom sjal.

Sovražim vse nasprotnike, ki hočejo skriviti moje Novine spodkopati, zahvalim se pri vseh, ki so me dozdaj podpirali, in prosim vse prijatelje našega naroda, da mi xnaprej pomagajo z dobrim svetom in sestavkami.

Vrednik.

Slavno vredništvo!

(Z.) Od Drave. Prošnja na učiteljske skupščine po Sloveniji. Ze od davna smo občutili pomanjkanje knig za naše slovenske narodne učivnice. To pomanjkanje se zdaj stem bolje pokazuje, ko se imajo naše šole (učivnice) v narodnih dahu ustrojiti. — Z velikim veseljem smo tedaj v „Sloveniji“ iz Tersta zaslišali oglas novih slovenskih šolskih knig, za kateri oglas se siloma našemu prijatelju g. Ivanu Macunu v imenu slovenskih domorodcev iskreno zahvalimo. Te šolske knige se nam zraven nizke cene tudi s tem silno priporočajo, ker so u novim (že obnim) pravopisu pisane, da vsaj enkrat ta zmešajava u naših šolah zastran pravopisa neha. Zvečnimu so že pridni rodolubni g. učitelji svoje učence u novim pravopisu pisati učili; knige so pa bile po starim kopitu. Naše (nemško) deželsko poglavarstvo u Gradeu je nalo skerbelo za slovenske šole. Nič bolje ni z našimi okružnimi poglavarstvi. Jim so potreboe slovenskih šol neznane. Prijemati smo morali knige, kakšne so nam iz (nemškega) Gradea pošilali, brez izbira, ali so te knige našim šolarem primerne, ali ne! Nemške ino slovenske šole so morale biti vse po jednini [nemskim] kopitu! Smo hoteli slovenske evangelje, poslali so nam nemške! — Se je gde kak pozamešen domorodec oglašil, njegova beseda je bila glas upijnega v pušavi. Zdaj je došla doba, da se ni vsi oglašimo. V tem bodo učiteljske skupščine silno koristne. Zato se na vse gospode katehete in učitelje z prošnjo obrnemo, naj v teh skupščinah prošajo do deželskega po-

glavarstva sestavijo, da se te šolske knjige kak naj hitreje tudi pri nas u šole uvedejo. Zeleti bi bilo, da se po celi Sloveniji jednake šolske knjige rabijo. Koristna knjiga za male učence bi utegnila biti: „milorčenost do živali“ za bolj odraslene: „kmetijska kemija.“ Kar hude jedna ali druga učiteljska skupščina sklenila, naj se po slovenskih časopisih razglasi, da se po tem takim vsi zložimo ino zedinimo. — Mati Slovenija v sladkim zupanju po vsi pravici pričakuje, da se bodo leto skupščine v duhu sadajne dobe obnašale: da budo zastopniki (representanti) slovenskoga učilstva, u vsim svojim djanju in govorjenju tude krepki branitelji in podporniki naše slovenske narodnosti; da se u teh skupščinah prav po domače u slovenskim (ne tujim) jeziku posvetujejo za prid slovenske mladine; da so zapisniki tude slovenski, kak pri Nemcih nemški. Tako homo zatorej slovensčini poravnali v pisarnico in šole! Bog daj!!

(Ž) Od Drave. Slovenščina po pisarnicah na Slovenskim od dne do dne bolj čerstve noge dobiva. Nedavno smo dobili slovensko oznanilo od (Hrastovca) pri sv. Ruperti na Goričkim, ktero se nam je prav dopadlo. — Zastra naslovov (Titel) samo na kratkim opomnim: nemška beseda: loblich, se mislim, z besedo: Slavni, slavna, slavno, najbolje posloveniti da. Pisatelj imenovanoga oznanila naj prime našo priserčno hvalo za svoje lepo prizadevanje.

Alij zmotnjaki (Wuhler) v slovenograški dolini ne bojo henjali peklenške laži kovati ino slabo ljudstvo proti poštenim ljudem šuntati?! —

Že je mogel slovenograški poslanec, častiti gospod dohtar Krajnc, svojo — pred celim svetom brez madeža stoječo poštenje, kteriga so mu taki zmotnjaki silno prekanjeno kradli, v Celskih Novinah skuz svojo, „na znanje“ rešovati. Žali Bog! de so clo nekteri lehkoverni duhovniki in dragi praznoglavi gospodočki, — brezdušni — sa-

mo od vetra zmotnjakov gnani klopoteci, — tisto verjeli ino brez gospoda dohtarja Krajnc — v mnogih perloznostih ino zbiralskah strastno klopotali! — To je bilo veliko pohujšanje. — Pa zdaj so že zopet eno gerdo, gerdo izkovali, namreč: de je llo-
tenturnski grajski, častiti g. komisar Pahernik rekel: „Vsi, ki so na Selah slovensko prošajo na visoki državni zbor — zastra duhovskega premoženja, ljudskih šol i. t. d. — podpisali, — bojo obočeni!!! ker so poslanci — skuz slovensko tako oslepili, de je pravično (?) reč potertih kmetov — — čisto zapustil, ino tim gospodskim perlivavrcem, Selancem neko dolgo pohvalno pismo pisal, v katerimu je staroterske poterte kmete „prevročnjake ino velike zmotnjake imenoval: ino tako njihovo pravično (?) reč čisto zapustil!“ *) Alij zamore kdo drugi kakor peklenšek sam takšne laži izmisli?! —

Tudi so taki zmotnjaki — še zmerej modre ino poštene Selance, ki so na dan s. Martina ino s. Lixhte hotli (po navadi) v Smartru iti, — za letaso leto — desetino i. t. d. plačvati, — na poti čakali ino po litovžah iskali: ino protili: „de jih bojo tepli ali — clo pobili, če kej plačajo!“ Med temi hudobnežami je žaližbož! tudi en Smarski cerkveni ključar, po domače — eckmošter — nekoliko na Selance lajel! Tak ljudje vonderle sosebno, v črne bukve stisnjo?! — Slovenci! ki ste še pametni, in tedaj pošteti, izbrisite take hudobnežice čisto iz vaše poštene tovaršije: zognite se jih, kjer kolj jih zagledate; de se njihoviga peklenškiga duha ne nalezete: in de toka na temu — ino na unimu sveta nesrečni ne postanete; — zakaj pamarske ljudi Bog vaelej — ta ali tam — oistro kaznuje. — Pa vonder kot pravi kristjani vedno za nje molite, rekoči: „Gospod! odpusti jim, zakaj oni ne vedo, kaj delajo.“ —

Na Selah 20. Listopada 1818.

Lipovcih,
pošteniga ljudstva prijatelj.

*) Gotovo je g. poslanec pravično ino krivično reči zmotnjakov čisto zapustil, ker se zmerej bolj prepeča, kako lažive de mu pisarijo. —